

Förslag A 1938/UHN
Behandlas i Utskottet för ett hållbart Norden

Betänkande över medlemsförslag om en gemensam satsning på nordisk livsmedelssäkerhet (A 1938/UHN)

Utskottet för ett hållbart Norden föreslår att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att öka samordningen av forskning och utveckling av ekologiska och kommersiella grödor och odlingsrekommendationer som håller för förändrade växtförhållande i och med klimatförändringen i Norden.

att öka livsmedelssäkerheten och självförsörjningsgraden i Norden, så att vår region är mer beredd på klimatförändringar, mindre utsatt inför kriser och bättre utrustad för att upprätthålla ett hållbart kommersiellt husdyrbrug och jordbruk under nya växtförhållanden.

att upprätthålla och utveckla NordGens roll som en garant för livsmedelssäkerhet i Norden i och med klimatförändringen.

Bakgrund

Till det nordiska välfärdssamhällets uppdrag hör att se till att maten ska räcka åt alla oberoende av klimatomständigheter. Att öka livsmedelssäkerheten görs bäst tillsammans då länder kan dela med sig av erfarenheter och hitta samverkansformer som kommer alla till gagn.

Livsmedelssäkerheten och självförsörjningsgraden måste ligga på en högre nivå i våra länder, det visar de senaste årens kriser på. Det är kritiskt att Norden proaktivt minimerar riskerna för de avsevärda ändringar för växtförhållanden som klimatförändringen innebär, det är säkerhetsfråga och en hållbarhetsfråga. Vi behöver producera protein och andra grödor med högt näringsinnehåll, hållbart och organiskt, nu och i framtiden, för konsumenter och för djurhållningen. Med tanke på att vi vet att de snabbaste effekterna av klimatförändringen syns i de arktiska områdena med särskild tanke på Grönland, så måste Norden vara mer förberett på allt snabbare förändringar i vår miljö.

Nya metoder, nya grödor

Sveriges Lantbruksuniversitet SLU i Sverige koordinerar flera samnordiska insatser för innovation inom jordbruket. En stor del av arbetet har bestått av att upprätthålla nuvarande grödor, vilket har värde för matsäkerheten och produktutvecklingen. I

dagens världssituation och med de kommersiella intressen som på sikt oberoende ligger i ländernas intresse, så måste mer göras för att hitta nya grödor för nya omständigheter. Det är i nordiskt intresse att utveckla forskning kring gångbarheten i odling av kommersiella grödor lämpliga för förändrade växtförhållanden. I det arbetet är det kritiskt att hitta odlingsmetoder som samtidigt inte systematiskt förstör ekosystemet eller bidrar till den klimatkras som i sin tur påverkar jordbruket.

Hållbart, organiskt jordbruk är mindre känsligt inför de hinder för handel av råvaror som krig och kriser medfört för konventionellt jordbruk. Begränsad tillgång på fosfor, ammoniak och därmed mineralgödsel är just nu exempel på det [1]. Även handeln med protein för djurhushållning har påverkats under de senaste åren och det är ytterligare ett incitativ för ökad nordisk produktion av (växtbaserad) protein för djurfoder [2].

NordGen som står för Nordic Genetic Resource Center er de nordiske landes fælles genbank og videnscenter for genetiske ressourcer. NordGen arbejder med plante-, husdyr- og skovgenetiske ressourcer for de nordiske lande.

Et af de initiativer som varetages af NordGen er det nordiska partnerskapet mellan offentliga och privata aktörer (PPP) för pre-breeding. Dette är ett samarbete som syftar till att styrka arbetet med växtförädling i de nordiska länderna. Samarbejdet mellem praktisk planteavl og planteavlsforskning i pre-breeding er et stærkt redskab til at sikre udviklingen af det nordiske landbrug.

NordGen har en extremt viktig uppgift för Norden och för världen, vad gäller livsmedelssäkerhet. I dag använder arbejder planteforædlingen generelt kun med 10-20 arter i almindelig produktion, men kunne udvide dette arbejde i takt med udvikling af og øget kapacitet i centret, samt gennem flere partnerskaber og samarbejdsprojekter.

Framöver behöver lagret av frön och växter inte bara konservera de arter som finns idag, utan snabbt även bidra till utvecklingen av växter som kan upprätthålla vår livsmedelssäkerhet i framtiden. NordGen bör ges resurser att jobba med ny teknologi och nya partners för att nå nya resultat i snabbare takt.

År 2019 samlade NordGen och NordForsk en rad forskare och beslutsfattare för att diskutera "Invest more in plant breeding research and include gene banks [3]". Konferensen efterfrågade mer robusta grödor som tål mer extrema väderfenomen och skadedjur, men också teknologi och offentlig-privat samverkan. NordGens resurser bör av denna orsak fortsättningsvis utgöra en stor del av MR-FJLS:s budget, då dess uppgift blir allt viktigare.

Lång- och kortsiktigt nordiskt samarbete

De nordiska jord- och skogsbruksministrarna samlades i juni 2022 för att diskutera livsmedelssäkerhet och beredskap [4]. Mötet relaterar också till den förstudie [5] som

Nordiska ministerrådet beställde av Nordic Agri Research (NKJ) och Nordic Forest Research (SNS) kort efter det ryska angreppet på Ukraina. Förstudien om hur robustheten kan stärkas i bioekonomin, alltså skog-, jordbruks- och havsnäringarna i bred betydelse, ger riktning för det gemensamma nordiska policyarbetet – på sikt. I det sammanhanget är klimatförändringarnas effekt på hela sektorn avgörande på sikt, även om kriget Ukraina och dess effekt på jordbruket lagt grund för förstudien.

Det fremgår af svaret fra de nordiske regeringer til spørgsmål E 11/2022 at mange af de nordiske lande har gennemført indsatser for at hjælpe landbruget med at håndtere konsekvenserne af krigen i Ukraine. Der gives ekstra økonomisk støtte til sektoren og alternative transportkorridorer etableret. På ministermødet for landbrug, skovbrug, fiskeri og fødevarer besluttede de nordiske ministre, at gennemføre en udredning af sektorernes modstandsdygtighed mod effekterne af Ruslands invadering. Resultatet forventes præsenteret i juni 2023. Det fremgår desuden at forudsætningerne er forskellige i de nordiske lande hvilket komplicerer fælles indsatser for at lægge landbrugssektorens udfordringer.

Til spørgsmål om at skabe bedre forudsætninger for nordiske og nationale energialternativer indenfor landbrugssektoren, svares der at de nordiske lande har forskellige energipolitikker. Der gives desuden reference til et projekt bæredygtig havøkonomi og til et projekt om bioøkonomi, hvor der bl.a. skal gennemføres en kortlægning med henblik på at identificere svagheder der påvirker bioøkonomien. Ingen af projekterne har dog fokus på alternative energikilder, energieffektivitet eller grøn omstilling. Der vil derfor være behov for at undersøge nærmere om et sådant nordisk samarbejde bør initieres.

Af særlig relevans for emnet indgår der under Nordforsk's forskningsprogram 'Green Transition' temaet 'Energy Efficiency in the Nordic Food Systems for a Green Transition'. Formålet er at give rekommandationer til eksempelvis alternative energikilder inden for de nordiske fødevarer systemer og energieffektiviseringer i hele værdikæden.

Utskottets synpunkter

Behovet for at producere fødevarer på en smartere måde end i dag bliver mere og mere kritisk i takt med at verdens befolkning vokser, og klimaet ændrer sig. Der var i udvalget bred enighed om, at forslaget både er vigtigt og yderst aktuelt både set i lyset af klimaforandringernes konsekvenser og krigen med i Ukraine som har medført stigende fødevarepriser og -krise.

Samtlige partigrupper tilkendegav således støtte til medlemsforslaget. Mittengruppen og den konservative gruppe anser det som vigtigt at der ikke blot er tale om produktion af vegetabiliske afgrøder, men at fødevarer sikkerhed også handler om animalsk

produktion. Husdyrproduktionen bliver nemlig påvirket af klimaændringer, fordi det er dyrenes foder, der umiddelbart påvirkes af klimaforandringerne. Planteproduktionen påvirkes direkte af øget nedbørsmængde, temperaturstigninger og øget CO₂ indhold i atmosfæren.

Nordisk Grøn Venstre understregede vigtigheden af at medtage affødevarer sikkerhed i Grønland og fremhævede at der også er behov for at have fokus at være selvforsynnet i forhold til mineraler som indgår i gødning.

Udvalget for et holdbart Norden noterer, at de nordiske ministre for landbrug, skovbrug, fiskeri og fødevarer har besluttet at gennemføre en udredning af sektorernes modstandsdygtighed mod effekterne af Ruslands invadering. Resultatet forventes præsenteret i juni 2023. Udvalget ønsker at blive holdt orienteret om resultatet af udredningen, samt hvorledes ministrene påtænker at følge op.

Udvalget ser med stor interesse på Nordforsk's forskningsprogram 'Green Transition' temaet 'Energy Efficiency in the Nordic Food Systems for a Green Transition', hvor formålet er at give rekommandationer til eksempelvis alternative energikilder inden for de nordiske fødevarer systemer og energieffektiviseringer i hele værdikæden.

Med dette godkendte udvalget betænkningen.

København, den 5. september 2023

Johan Andersson (S)
Tove Elise Madland (A)
Mats Wiking (S)
Per Husted (S)
Ola Elvestuen (V)
Rebecka Le Moine (MP)
Bella Forsgrén (gröna)
Simon Holmström (HI)

Ásmundur Friðriksson (Sj.)
Heikki Autto (saml)
Lene Westgaard-Halle (H)
Mariane Paviasen (IA)
Marianne Bigum (SF)
Staffan Eklöf (SD)
Himanshu Gulati (FrP)